

Miroslav GRANIĆ – Denis MARTINOVIĆ, **Plemstvo Kraljevine Dalmacije 1814. – 1918.**, Državni arhiv u Zadru – Književni krug Split, Zadar, 2018., 605 str.

Istraživači Miroslav Granić i Denis Martinović tijekom proteklih desetljeća podrobno su se bavili heraldičkim istraživanjima, obogativši time poznavanje toga važnog dijela dalmatinske i hrvatske povijesti. Opsežna knjiga koju ovdje predstavljamo zasnovana je na stručnoj, kritičkoj obradi heraldičkoga gradiva koje je ponajprije pohranjeno u Državnom arhivu u Zadru, ali i u arhivskim ustanovama u Veneciji, Beču, Budimpešti i Zagrebu.

Knjiga započinje »Pregledom sadržaja« (3) i »Kazalom obitelji« (4–6) čija se heraldička obilježja obrađuju, a potom slijedi »Predgovor« iz pera Nenada Cambija (7) u kojem se sažeto i pregledno ukazuje na potrebitost i važnost objavljivanja ove monografije. Prva cjelina nosi naslov »Plemstvo u Kraljevini Dalmaciji 1814. – 1918.« (9–24), a autor je Miroslav Granić. U tekstu se donose opći podatci o dalmatinskom plemstvu u rečenom razdoblju (vrijeme Druge austrijske uprave), ukazuje se na dosadašnja postignuća historiografije o povijesti plemstva u Dalmaciji (primjerice, Heyerov dalmatinski grbovnik objavljen u Nürnbergu 1873. godine, *Zbornik plemstva* Viktora Antuna Duišina/Dujsina, monografije Nenada Vekarića i Stjepana Čosića o dubrovačkoj vlasteli, Mladena Andreisa o trogirskom plemstvu, Dušana Mlacovića o rapskom plemstvu i dr.). Prati se, nadalje, rad Heraldike komisije za Dalmaciju (od 1816. godine), ponajprije njezina pravila i kako su se odražavala na priznanje plemićkih rodova diljem Dalmacije i Boke kotorske. Naposljetku, Granić u svom tekstu ukazuje na kategorije plemićkih naslova Austrijskog Carstva, način stjecanja viteškog i barunskog naslova te donosi tabelarni pregled podjele austrijskog plemstva Dalmacije od 1836. do 1918. godine.

Denis Martinović u svom dijelu teksta odgovara na pitanje »Što je heraldika ili grboslovlje?« (25–41) te donosi osnovne podatke o povijesti te pomoćne znanosti, poglavito kada je riječ o počecima pojavljivanja grbova na području zapadne Europe te njihovoj povezanosti s križarskim ratovima i kršćanskom ikonografijom. Razmatra nadalje heraldičku baštinu Dalmacije: podjela na grbove obitelji staroga dalmatinskog plemstva, priznatog od austrijskih vlasti; na novo podijeljeno plemstvo i grbove za zasluge, vojnu ili civilnu službu; na grbove onih pojedinaca, odnosno obitelji, koje su već imale svoje grbove i podijeljeno plemstvo, a došle su službom ili nekim drugim okolnostima u Dalmaciju. Autor teksta ukazuje na važnost heraldičkih arhivskih spisa za povijest dalmatinskih plemićkih obitelji, a potom prelazi – sukladno pravilima heraldike – na analizu geometrijske diobe štita, naravnih likova u štitu, elemenata i nebeskih pojava, mitoloških bića, mitoloških simbola i ikonografije svetaca, umjetnih likova i drugo. Za svaku su skupinu priloženi odgovarajući konkretni primjeri popraćeni slikovnim prikazima (shemama).

Središnji, opsegom najveći i najvažniji dio knjige čini pregled (abecednim redom) plemićkih obitelji s prikazom i opisom grba, kao i osnovnim podacima o svakoj od obrađenih obitelji. Autor teksta o povijesti obitelji je Miroslav Granić, dočim je opis grbova (blazoniranje) načinio Denis Martinović. Pred nama se, na gotovo 600 stranica, otkrivaju brojne plemićke obitelji koje su tijekom niza stoljeća imale zapaženu ulogu u povijesti svojih gradova, ali i Dalmacije i Hrvatske u cjelini. Nabrojimo samo neke od njih. To su, primjerice zadarski plemići iz roda Begna, Borelli, Bortolazzi, Fanfogna, Grisogono, Nassi, Soppe Papali; šibenski Divnići, Draganić Vrančić, Šižgorić; splitsko plemstvo Alberti, Cambi, Cindro, Milesi; du-

brovačka vlastela Bona, Bosdari, Caboga, Cerva, Natali, Saraca, Sorgo, bokeljsko plemstvo iz rodova Bujović, Burović, Florio, Luković, Paskvali, Vrakjen, ali i plemićke obitelji talijanskog, austrijskog ili sjevernohrvatskog podrijetla.

Na kraju knjige nalaze se sažetci na hrvatskom, njemačkom, talijanskom i engleskom jeziku (584–590), popis korištenih izvora i literature (591–600) te preslike nekih stranica iz Matičnih knjiga plemićkih obitelji Dalmacije, pohranjenih u Državnom arhivu u Zadru (601–605).

Ovdje ukratko predstavljena monografija opsežno je djelo u kojemu su na jednom mjestu sadržani osnovni biografski, ponajprije heraldički podatci o dalmatinskom plemstvu od 1814. do 1918. godine. Knjiga je pisana ujednačeno i stilom koji je pristupačan i širem čitateljstvu, a razvidno je da su se pri istraživanju i pisanju autori koristili odgovarajućim arhivskim vrelima i znanstvenom literaturom. Raskošno uređeno, ovo djelo dojmljivo predočava heraldičko znakovlje dalmatinskih i bokeljskih plemićkih obitelji kako onih koje su taj status imale još od srednjeg vijeka, tako i onih koje su plemićki naslov stekle naknadnom agregacijom. Ovo će djelo, vjerujemo, stoga biti višestruko korisno znanstvenicima, ali i čitateljstvu općenito, i to ne samo onome dijelu koji se bavi suvremenom poviješću.

Lovorka Čoralić